

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Маринела Параскова Младенова, член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент“ в област 2.1. Филология (Славянски езици–Чешки език), обявен в ДВ № 93 от 26.11.2019 г, стр. 114-128.

Относно: научната, научно-приложната и академичната дейност и продукцията на участниците в конкурса

Единствен кандидат в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент“ е главен асистент д-р Стилиян Стойчев, преподавател в Катедрата по славянско езикознание при ФСлФ на СУ „Климент Охридски“. Представените документи и материали са прецизно подготвени и са в съответствие с изискванията на Закона за академичното развитие в РБ, на Правилника на неговото приложение, на вътрешните правилници за дейността, за развитието на академичния състав и за учебната дейност в СУ „Св. Кл. Охридски“. Кандидатът отговаря на минималните национални изисквания по ЗРАСРБ и на Вътрешните правила на Софийския университет „Климент Охридски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“.

1. Характеристика на научната, преподавателската и научно-приложната дейност

1.1. Общо описание на представените материали

За участието си в конкурса д-р Стилиян Стойчев представя впечатляваща продукция, включваща 34 научни публикации с общ обем от 921 страници. От тях 1 хабилитационен труд (403 стр.), 1 монография (356 стр.); 1 студия – 55 стр. и 24 научни статии и 7 рецензии. Отделно е представен списък с авторски публикации, включващ два учебника по чешки език, с общ обем 530 стр., както и списък на речници, учебници и учебни помагала – съавторски публикации на д-р Стойчев, включващи 3 речника, 4 учебника и 25 учебни помагала. Всички публикации са по темата на обявения конкурс.

1.2. Оценка на научните и практически приноси в научната продукция на кандидата

1.2.1. Хабилитационен труд

Гл. ас. д-р Стилиян Стойчев участва в конкурса с хабилитационен труд на тема ***Българският морфологичен релатив и чешкият език (Или за съвременния български морфологичен релатив и неговите функционални еквиваленти в съвременния чешки език)***. Авторът анализира морфологичния релатив в съвременния български език, за да установи и класифицира функционалните му еквиваленти в съвременния чешки, като представя различните прояви на конкуренция между езиковите средства при изразяване на семата 'релативност' в двата езика. Основната теза, която е убедително аргументирана в рамките на изложението, е, че в българския език релативността има самостоятелен категориален характер и за разлика от чешкия, таксисните отношения са морфологизирани. В първи раздел от изследването, на базата на богат емпиричен материал от двата езика

темпоралните отношения на предходност, едновременност и следходност са представени по отношение на трите основни темпорални плана – сегашен, бъдещ и минал. Очертани са сходствата между двата езика при експлициране на отношението на действието (или резултат от него) спрямо различните ориентационни моменти, като е отбелязано основното различие между тях – наличието в български език в рамките на маркираната грамема *релатив* на категорията *таксис* на специални грамемии – *релативен презенс* и *релативен футур* на категорията *време*.

Втори раздел е посветен почти изцяло на категорията *таксис* в българския език. Стилиян Стойчев приема, че признаците *свидетелственост* и *дистантност* не са семи на категорията *таксис*, а на самостоятелна морфологична категория, наречена от него *Евиденция на действието*, с две еквиполентно противопоставени маркирани грамемии – *свидетелски евиденциал* и *дистантен евиденциал* и една немаркирана – *неевиденциал* (теза, представена и в друга негова публикация и по-подробно аргументирана в трети раздел от монографията). За съвременния чешки език е прието, че не притежава категория, идентична или сходна до българския *таксис*, но авторът смята, че може да се говори за запазени *таксисни реликти*, срещащи се на периферията на чешката глаголна система – т.нар. *антепретерит* (застъпник на стария плюсквамперфект) и *минал кондиционал*. Краткият анализ на категорията *таксис* в двата езика дава основание за заключението, че парадимите на българския и чешкия релатив (ако се приеме, че такъв съществува в чешки) са напълно асиметрични. Трети раздел е с почти изцяло приносен характер и последователно представя чешките функционални еквиваленти на българския релатив. Върху богат емпиричен материал от двата езика са разгледани отношенията между маркираната таксисна грамема *релатив* в български език и категориите *аспект*, *статус*, *лице*, *число*, *род*, *време*, *вид на действието*, *вид на изказването*, *наклонение*, *заяк* и въведената от автора самостоятелна морфологична категория – *евиденция на действието*. Особено важни както за типологичното и за съпоставителното славянско езикознание, така и за теорията и практиката на превода са изводите в края на трета глава. Авторът отбелязва, че разграждането на категорията *таксис* в чешкия език засяга взаимоотношенията ѝ с почти всички разглеждани глаголни категории и до голяма степен определя сложните асиметрични отношения между двата езика при експлициране на българската грамема *релатив* в чешки. Представеният хабилитационен труд е новаторски и приносен както за българистиката и бохемистиката, така и за типологичното езикознание като цяло.

1.2.2. Други научни публикации

Проблематиката, разглеждана в монографичния труд на тема **Българският морфологичен резултатив и чешкият език** (Или за съвременния български морфологичен резултатив и неговите функционални еквиваленти в съвременния чешки език) е защитена от гл. ас. д-р Стилиян Стойчев като докторска теза през 2014 година. В центъра на изследването е езиковата асиметрия между българския и чешкия език по отношение на българския морфологичен резултатив. Целият труд изобилства с ценни авторски наблюдения, но определено приносна е последната част от втора глава, посветена на функционално-семантичното поле на резултативността в българския език, както и почти цялата трета глава, в която са представени

функционалните еквиваленти на българския морфологичен индикативен резултатив в съвременния чешки език. На проблемите, свързани с различни аспекти на чешко-българската глаголна еквивалентност са посветени и 13 статии, публикувани в различни научни списания и сборници. (Срв. *За синкретизма в парадигмата на българския глагол и българо-чешката езикова асиметрия, 1 и 2 част; Рефлексите на перфекта в съвременния български език и техните функционални еквиваленти в съвременния чешки език; Българският резултативен футур и неговите чешки функционални еквиваленти; Българският релативен презенс и неговите чешки функционални еквиваленти; За българския индикативен релативен футур и неговите български и чешки функционални еквиваленти; Темпорална релативност в плана на миналото в българския и чешкия език и др.*).

Другият тематичен кръг, с който са свързани научните интереси на Ст. Стойчев, са проблеми на чешко-българската съпоставителна фразеология. На тази тема авторът публикува 1 студия (Моноколокабилни единици като компоненти на фраземи в българския и чешкия език) и няколко статии в научни издания (Срв. *За някои граматични аспекти на фразеологичните единици; Чешките фразеологизирани синтактични конструкции být/mít + po + Nloc като функционални еквиваленти на българския морфологичен резултатив; Моноколокабилни думи като компоненти на фраземи в българския и чешкия език; Лексикални идиомати?* и др.)

Не на последно място трябва да бъдат отбелязани и издадените от гл. ас. д-р Стилиян Стойчев два учебника по чешки език, участието му в учебни помагала и пособия, подготвени в рамките на международния проект: Language in Tourism: Three-Level Lexically Orientated Model for Teaching, Learning, and Evaluation of Oral Slavic Languages Competences in Respect with the Needs of the Tourism. По оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, 2006 – 2008, както и участието му в подготовката на два речника: *Многоезичен учебен речник за целите на туризма*, 2008; *Чешко-български речник в два тома*, 2002.

Анализът на цялостната научната продукция на гл. ас. д-р Стилиян Стойчев го поставя сред най-добрите съвременни познавачи и изследователи на чешкия език и на чешко-българската глаголна морфология. Публикациите му се отличават със задълбоченост, прецизност, солидна теоретична подготовка и научна компетентност и съдържат ценни приноси в няколко научни области – типологично и съпоставително славянско езикознание, транслатология и чуждоезиково обучение. Всичко това ми дава основание убедено да препоръчам на почитаемото Научно жури гл. ас. д-р Стилиян Стойчев да бъде избран на академичната длъжност „Доцент“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. *Филология, Славянски езици /Чешки език/*.

01.04.2020

Рецензент: доц. д-р Маринела Младенова